

ОБМЕЖЕННЯ ПОЛІТИЧНИХ ПРАВ СУДДІ ЯК СПЕЦІАЛЬНОГО СУБ'ЄКТА ТРУДОВОГО ПРАВА

Клемпарський М.М.,

*д.ю.н., професор, професор кафедри цивільного, трудового
права та права соціального забезпечення Донецького державного
університету внутрішніх справ*

Куценко Т.Р.,

*заступник голови Дніпровського
апеляційного суду*

У статті зазначено що трудова діяльність суддів як спеціальних суб'єктів трудового права містить обмеження та заборони. Визначено, що заборони та обмеження, які застосовуються національним законодавцем до трудової діяльності судді повинні відповідати міжнародним стандартам і закордонному досвіду врегулювання трудової діяльності суддів. Визнано необхідність правового обмеження політичних прав суддів, тому що такі обмеження та заборони гарантують незалежність та неупередженість суддів в процесі їх трудової діяльності.

Ключові слова: *судді, трудові права, політичні права, обмеження.*

Чинне законодавство України містить положення які визначають додаткові вимоги, обмеження та заборони стосовно трудової діяльності суддів які спеціальних суб'єктів трудового права. Такі підвищені вимоги до даної категорії працівників пов'язані з характером професійної діяльності суддів, їх трудовою функцією та результатами праці для суспільства. Механізм реалізації трудової діяльності суддів як спеціальних суб'єктів трудового права впливає, в першу чергу, на здійснення ними правосуддя, а в другу – на захист прав та свобод громадян, які звертаються до суду. Таким чином обмеження та заборони, які застосовуються стосовно трудової діяльності суддів є актуальними та потребують законодавчої регламентації. Головною метою встановлення обмежень та заборон стосовно трудовою діяльності судді є досягнення бажаної поведінки від судді для суспільства та держави.

Заборони та обмеження, які застосовуються національним законодавцем до трудової діяльності судді як спеціального суб'єкта трудового права повинні відповідати міжнародним стандартам і закордонному досвіду врегулювання трудової діяльності суддів. Проте, як показує аналіз національного та міжнародного законодавства правове регулювання обмежень реалізації трудових прав суддів потребує вдосконалення відповідно до міжнародних стандартів. Норми міжнародного законодавства є більш м'якими та лояльними в питанні обмеженні прав суддів.

Так, наприклад, відповідно до ст. 8 Основних принципів незалежності судових органів від 13.12.1985 зазначено, що судові органи, як і інші громадяни, користуються свободою слова, віровизнання, асоціацій та зборів; однак, керуючись такими правами, судді повинні поводитись завжди таким чином, щоб забезпечити повагу до своєї посади і зберегти неупередженість і незалежність судових органів [1]. Таким чином даний міжнародний акт визнає право суддів на зібрання та асоціації. Також, відповідно до ст. 11 Міжнародного кодексу поведінки державних посадових осіб від 23.07.1996 року державні посадові особи беруть участь у політичній або іншій діяльності поза рамками їх офіційних обов'язків у відповідності до законів та адміністративних положень таким чином, щоб не підірвати віру громадськості в неупереджене виконання ними своїх функцій і обов'язків [2].

Проте, на думку П. В. Панталієнка: «Заборона брати участь у будь-якій політичній або профспілковій діяльності обґрунтовується тим, що ніякі політичні уподобання судді не повинні впливати на справедливість винесеного ним рішення. Адже основним принципом діяльності судді є його незалежність, неупередженість, а належність судді до якої-небудь політичної партії, на думку законодавця, створює цьому загрозу» [3, с. 270]. Дана правова позиція вченого є доречною, і саме тому необхідність правового обмеженні в реалізації політичного права судді можна підтвердити наступними аргументами.

В першу чергу, слід зауважити, що саме судова влада, на відміну від виконавчої та законодавчої влади не повинна піддаватись жодним політичним впливам чи політичним тискам, які можуть якось вплинути на рішення суду. Під час здійснення своєї трудової діяльності, а саме здійснення правосуддя, суддя повинен служити

всьому народові України, а не окремій партії. Саме тому суддя, в процесі своєї трудової діяльності жодним чином не може керуватись політичними мотивами чи упередженнями. П. В. Панталієнко зазначав, що судові рішення повинні ґрунтуватися виключно на законі, праві, забезпечуючи тим самим підтримання існуючого в державі режиму законності. Свобода кожного носія судової влади від ідейного або емоційного тиску насамперед пов'язана з принципами верховенства права і правової держави, здійснення судової влади лише на основі конституції і закону [3, с. 270].

Другий аргумент, який визнає необхідність правового обмеження політичних прав суддів, полягає в тому, що такі обмеження та заборони гарантують незалежність та неупередженість суддів в процесі їх трудової діяльності. Всі судді під час здійснення правосуддя повинні дотримуватись нейтралітету та безсторонності в політичних питаннях та поглядах. А в тому випадку коли суддя є членом будь-якої політичної партії, громадського об'єднання чи виборчого блоку це неможливо.

Третій аргумент полягає в тому, до суддів застосовуються не лише прямі заборони та обмеження політичних прав, а й непрямі обмеження, які випливають із прямих заборон. Так, наприклад, суддя не має право надавати жодну матеріальну, фінансову чи іншу допомогу політичним організаціям, політичним спілкам тощо; суддям забороняється вести агітацію чи пропаганду в підтримку ідеології будь-якої політичної партії; бути присутнім на зборах чи засіданнях таких організацій; надавати публічні виступи про підтримку політичної партії, спілки, чи навпаки виступати проти них тощо.

Останнім, але не менш важливим є аргумент про те, що політичний нейтралітет та неупередженість особливо важливий для суддів, трудова діяльність яких пов'язана із вирішенням спірних правовідносин в питаннях що виникають між суб'єктами владних повноважень, які здійснюють управлінську функцію. Тобто, в таких судових процесах саме суб'єкт політичної діяльності може бути однією із сторін, а тому судова прихильність до будь-якої політичної діяльності негативно вплине на об'єктивність та справедливість судового рішення.

Отже, підводячи підсумок по всім вище зазначеним аргументам, слід сказати наступне, обмеженість політичних прав

суддів в процесі їх трудової діяльності є доцільною та обґрунтованою. Однак, не слід забувати і про те, що кожен суддя є звичайною людиною, громадянином України та учасником політичного життя, що супроводжується наявністю в нього певних політичних уподобань. Проте суддя не повинен жодним чином їх афішувати, а заборони, які стосуються його політичних прав повинні стосуватись саме активної поведінки суддів у його політичній діяльності.

Також, положення ст. 56 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» є недосконалим і потребує доповнення. Так, обмеженість політичних прав суддів повинна розповсюджуватись не тільки на політичну діяльність судді, а й на заборону суддям брати участь у громадській діяльності чи публічних заходах, які мають політичну забарвленість.

Тому, необхідно викласти ч. 4 ст. 56 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 02.06.2016 року №1402-VIII в наступній редакції : «Суддя не може належати до політичної партії, професійної спілки чи громадської організації, що переслідує політичні цілі, виявляти прихильність до них, брати участь у політичних акціях, мітингах, страйках чи публічних виступах, які мають політичну спрямованість». Таким чином забезпечується факт того, що судді будуть керуватись в своїй трудовій діяльності виключно положеннями Конституції України та спеціальними нормативно-правовими актами. При цьому не будуть враховуватись політичні ідеї та погляди будь-яких політичних організацій, громадських об'єднань, що мають політичну забарвленість тощо.

Таким чином, під поняттям правових обмежень та заборон, які застосовуються до трудової діяльності суддів як спеціального суб'єкта трудового права слід вважати сукупність превентивних заходів, які визначаються на рівні загального та спеціального законодавства України та є необхідними для впливу на професійну діяльність та поведінку суддів, задля забезпечення їх незалежності, неупередженості, сумлінності та справедливості в процесі здійснення правосуддя та вирішення інших процесуальних питань. Проте не слід забувати про те, що обмеження професійних прав суддів повинно відбуватись без надмірності. Деякі правові обмеження та заборони є недоречними та порушують основні права судді як людини та громадянина. Застосування їх до суддів у відставці чи до суддів, які

звільнилися не піддаються жодному правовому обґрунтуванню та доречності.

Література:

1. Основні принципів незалежності судових органів від 13.12.1985 року.
URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_201#Text (дата звернення 14.01.2022 року).
2. Міжнародний кодекс поведінки державних посадових осіб від 23.07.1996 року. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_788#Text (дата звернення 14.01.2022 року).
3. Панталієнко П. В. Деякі особливості правового статусу суддів *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України*. 2011. С. 268-272.

The article states that the work of judges as special subjects of labor law contains restrictions and prohibitions. It is determined that the prohibitions and restrictions applied by the national legislator to the employment of judges must comply with international standards and foreign experience in regulating the employment of judges. The need for legal restrictions on the political rights of judges is recognized, as such restrictions and prohibitions guarantee the independence and impartiality of judges in the course of their work.

Key words: judges, labor rights, political rights, restrictions.